

Broedvogels van de begraafplaats Soerenseweg in Apeldoorn 2021

Martin Heinen

Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn

augustus 2021

Colofon

Heinen, M., 2021. Broedvogels van de begraafplaats Soerenseweg in Apeldoorn 2021.
Uitgave: Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn <https://www.vwg-oostveluwe.nl/>
Foto voorpagina: roodborst op de begraafplaats Soerenseweg (Peter Oosterkamp).

1. Inleiding

In 2021 hebben medewerkers van Vogelwerkgroep Oost-Veluwe op verzoek van Gemeente Apeldoorn een broedvogelinventarisatie uitgevoerd op de Algemene begraafplaats aan de Soerenseweg in Apeldoorn (zie figuur 1). De telgroep bestaat uit Annelies van Hattem, Jan van Bijsteren, Martin Heinen en Peter Oosterkamp. In 2003 en in 2015 tot en met 2020 zijn hier ook alle broedvogels geteld (Tacoma & Heinen 2003, Heinen 2015 t/m 2020).

De begraafplaats uit 1896 met een romantisch-landschappelijk tuinstijl wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een centraal hoofdpad en een ellipsvormig padenstelsel met in vakken, ronden en halfronden liggende graven. De beplanting bestaat uit oude lanen met zomereik, linde en beuk, solitaire coniferen, (treur)bomen en heesters van hoge ouderdom. In het middengedeelte liggen graven van jongere datum en is de beplanting relatief jong. Dit gedeelte heeft door de aanwezigheid van grote grasvelden in vakken een meer open karakter. In verschillende jaren zijn oude in slechte staat verkerende risicobomen gekapt. Zij hebben plaats gemaakt voor jonge inheemse bomen als beuk en tamme kastanje, solitair of in rijen geplant. In 2019 en 2020 zijn diverse oude douglas- en fijnsparren gekapt in verband met aantasting door de letterzetter. Hierdoor zijn in het middengedeelte open plaatsen ontstaan. Dit kan invloed hebben gehad op de broedvogelbevolking.

Figuur 1. Ligging van de onderzochte begraafplaats aan de Soerenseweg in Apeldoorn. Bron luchtfoto: Bing Maps.

2. Methode

De begraafplaats hebben we geïnventariseerd volgens de landelijk gebruikte methode van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) van Sovon Vogelonderzoek Nederland (Vergeer et al. 2016). Wij hebben zes volledige inventarisatieronden gelopen en één dagbezoek in een gedeelte afgelegd. De nog steeds voortdurende kans op Covid-19-besmettingen heeft gemaakt dat wij de telgroep per ronde klein hebben gehouden. Het houden van 1,5 meter afstand was op de ruime begraafplaats geen probleem. Op deze wijze zijn de inventarisaties uitgevoerd. Een overzicht van de data en tijden staat vermeld in tabel 1.

Tijdens elk ronde hebben wij territoriumindicerende waarnemingen van aanwezige vogels in de digitale app Avimap geplaatst en geüpload op de site van Sovon. Dergelijke waarnemingen zijn bijvoorbeeld zang, balts, paring, alarmeren, afleidingsgedrag, transport van voedsel voor jongen of nestmateriaal en nestbouw. We hebben niet actief naar nesten gezocht, maar toevallige waarnemingen van broedende vogels in boomholten en nestkasten werden wel genoteerd. Met het Autoclusterprogramma van Sovon, zijn de waarnemingen automatisch geclusterd en is het uiteindelijke aantal territoria is bepaald.

In tegenstelling tot andere jaren is in 2020 en 2021 geen vogelexcursie voor een breed publiek gegeven. De excursies in het kader van de Nationale Vogelweek van Vogelbescherming Nederland gingen vanwege het Coronavirus ook niet door.

Naast de reguliere tellingen zijn losse waarnemingen van territoriumhoudende vogelsoorten gecheckt op de site www.waarneming.nl en relevante waarnemingen zijn achteraf verwerkt bij het bepalen van het aantal territoria. Alle inventarisatierondes zijn onder ideale weersomstandigheden afgelegd.

Tabel 1. Overzicht van de teldata in 2021.

datum	tijd	type bezoek
19 februari	14:30-14:33 uur	losse waarnemingen
06 maart	07:03-08:35 uur	bezoek zonopkomst
17 maart	15:55-16:57 uur	dagbezoek
20 maart	07:07-08:45 uur	bezoek zonopkomst
9 april	18:58-20:20 uur	avondbezoek
24 april	06:36-08:59 uur	bezoek zonopkomst
2 mei	10:59-11:05 uur	losse waarnemingen
15 mei	07:06-08:49 uur	ochtendbezoek
31 mei	19:06-20:50 uur	avondbezoek

3. Resultaten

Aantal territoria

In totaal zijn 26 soorten waargenomen, verdeeld over 157 broedparen (zie tabel 2 en bijlage 1). Dit is met 2003 het laagste aantal territoria in alle jaren. De meeste territoria (> 10) zijn aanwezig van houtduif, roodborst, merel, pimpelmees, koolmees, boomklever en vink.

Dit jaar valt het hoge aantal houtduiven, merels en vinken op. Deze soorten vertonen in 2019 een dip en lijken in 2021 weer op het oude niveau.

Van buizerd en sperwer zijn te weinig waarnemingen gedaan om tot een territorium te komen. De sperwer heeft waarschijnlijk geen nestplaats meer als gevolg van de kap van de vele naaldbomen. Met deze kap is ook het aantal territoria van goudhaan gedaald tot 1. De groene specht was dit jaar duidelijk aanwezig. Tijdens de telrondes werden we regelmatig getraakteerd op zijn welluidende roep en hebben we het paartje zien rondvliegen. Bonte vliegenvanger lijkt de begraafplaats tot vast broedgebied te hebben gekozen. Nieuwe broedvogel is de gierzwaluw. Tijdens het napraten bij de laatste telronde werd een vogel opgemerkt die onder een dakpan in de nok van het poortgebouw vloog. Eerder dit seizoen heeft een huismus hier gebroed. Bijzondere nestplaatsen werden ook ontdekt: een roodborst in een mezenkastje en een pimpelmees die ervoor koos om onder de kap van een straatlantaarn op het voorplein een nest met jongen groot te brengen.

Tabel 2. Aantal territoria in 2003, 2015 t/m 2021. Verklaring ecologische groep: zie tabel 3.

ecologische vogelgroep	soort	2003	2015	2016	2017	2018	2019	2021	2021
A	Winterkoning	15	7	9	9	8	5	1	2
A	Heggenmus	5	6	8	9	5	10	2	3
A	Roodborst	17	17	22	14	13	20	13	11
A	Merel	11	25	21	13	18	14	17	20
A	Zanglijster	2	3	8	3	5	2	4	4
A	Tuinfluitier	0	1	0	0	0	0	0	0
A	Zwartkop	5	16	4	5	7	6	8	4
A	Staartmees	1	1	0	0	1	0	0	0
A	Matkop	1	0	1	3	1	1	0	0
A	Goudvink	1	1	0	0	0	1	1	0
B	Ekster	3	3	1	1	2	2	2	1
B	Zwarte kraai	1	3	1	2	3	4	3	3
B	Groenling	2	2	0	0	0	1	0	1
C	Sperwer	0	1	1	1	1	0	0	0
C	Houtduif	19	13	16	20	27	17	26	28
C	Koolmees	15	12	13	14	13	20	17	12
C	Gaai	3	5	4	3	4	2	3	4
C	Kauw	0	1	0	2	1	2	2	2
C	Vink	8	11	9	6	10	8	10	11
D	Goudhaan	14	15	16	10	8	6	3	1
D	Kuifmees	1	1	1	1	1	2	1	1
D	Zwarte mees	1	1	0	1	1	2	0	0
E	Groene specht	1	0	1	1	0	1	0	1
E	Grote bonte specht	2	5	5	7	7	13	11	9
E	Tjiftjaf	6	7	6	7	3	6	5	7
E	Glanskop	1	1	1	2	2	2	1	0
E	Pimpelmees	10	3	9	9	11	9	12	11
E	Boomklever	5	6	6	12	8	17	15	10
E	Boomkruiper	3	5	6	5	6	7	6	6
E	Appelvink	2	0	1	3	1	4	1	0
F	Turkse tortel	0	1	0	1	0	0	1	1
F	Gierzwaluw	0	0	0	0	0	0	0	1
F	Huisumus	0	5	0	0	2	2	0	1
G	Bonte vliegenvanger	2	0	0	0	2	0	4	2
	Aantal soorten	28	29	24	27	28	28	25	26
	Aantal territoria	157	178	169	164	171	186	169	157

Ecologische groepen

Ecologische vogelgroepen zeggen iets over de relatie van broedvogels tot terreinbeheer.

Broedvogelinventarisaties leveren een grote hoeveelheid informatie op over aantallen broedvogels en verspreiding binnen een gebied. Wanneer de vogelbevolking wordt opgedeeld in groepen van soorten die ongeveer dezelfde eisen stellen aan hun leefmilieu, is de hoeveelheid gegevens overzichtelijker. Het verband tussen de aanwezige broedvogelbevolking en de terreinkenmerken is zo beter te overzien.

SOVON en Staatsbosbeheer hebben de methode AVIS (Avifauna Informatie- en evaluatie Systeem) ontwikkeld (Sierdsema 1995). Aan de hand van ecologische vogelgroepen kan de betekenis van (delen van) de begraafplaats worden aangegeven. Een vergelijking tussen de goed en slecht bezette terreindelen levert voor een beheerder waardevolle informatie op voor bijsturing van het beheer op lokaal niveau. Bovendien kunnen clusters van territoria laten zien welke terreindelen in potentie geschikt zijn voor kritische soorten. Of deze soorten daadwerkelijk voorkomen of zich kunnen vestigen hangt onder meer af van de soms zeer specifieke voedselkeuze van deze soorten, de omvang van het terrein en de mate waarin het terrein geïsoleerd ligt van brongebieden. Vogelsoorten die qua eisen dicht bij elkaar zitten, kunnen worden samengevoegd tot de volgende ecologische groepen (zie tabel 3).

Tabel 3. Aantal territoria van ecologische vogelgroepen op de begraafplaats Soerenseweg in 2021, tussen haakjes de aantallen van 2003 (1^e getal), 2017 (2^e getal), 2018 (3^e getal), 2019 (4^e getal) en 2020 (5^e getal).

ecologische groep	aantal territoria	in 2021 waargenomen soorten
A. Struweelvogels	(58, 56, 58, 59, 46) 44	Heggenmus, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Zwartkop en Goudvink
B. Bosrandvogels	(6, 3, 5, 6, 5) 5	Ekster en Zwarte kraai
C. Vogels van opgaand bos	(45, 46, 56, 49, 58) 57	Houtduif, Koolmees, Gaai, Kauw en Vink
D. Vogels van naaldbos	(16, 12, 10, 10, 4) 2	Goudhaan en Kuifmees
E. Vogels van oud bos	(30, 45, 38, 57, 51) 44	Tjiftjaf, Grote bonte specht, Boomkruiper, Glanskop, Pimpelmees, Boomklever en Appelvink
F. Vogels van erven en bebouwing	(0, 1, 2, 2, 1) 3	Turkse tortel, Gierzwaluw, Huismus
G. Overig	(2, 0, 2, 0, 4) 2	Bonte vliegenvanger

Net als bij de karteringen in voorgaande jaren valt op dat de meeste territoria zich langs de randen van de begraafplaats bevinden. Dit is het gedeelte waar de meeste oude bomen staan. In het zuidelijk deel is de struiklaag minder ontwikkeld en minder gevarieerd dan in het midden en het noordelijk gedeelte. De ecologische groepen die het meest bezet zijn, zijn de vogels van opgaand bos, oud bos en struweel. Bij deze groepen zijn ten opzichte van voorgaande jaren duidelijke verschuivingen te zien. Het aandeel struweelvogels neemt sinds twee jaar sterk af, met name heggenmus, roodborst en winterkoning en dit jaar ook de zwartkop. Merel lijkt weer toe te nemen. De groep vogels van opgaand bos laat een dip zien in 2019. Vogels van oud bos hadden in 2019 een duidelijk goed jaar maar laten in 2021 een daling zien vooral bij de boomklever. Bosrandvogels zijn redelijk constant aanwezig en vogels van erven en bebouwing ook, hoewel daar de gierzwaluw als nieuwe soort aan de lijst is toegevoegd. Vogels van naaldbos laten al lang een dalende lijn zien en zijn in 2020 en 2021 sterk in aantal gedaald. Goudhaan lijkt als typische naaldhoutbroeder van de noodzakelijke kap van veel sparren, die recent heeft plaatsgevonden. Om deze groep van vogels niet als broedvogel te verliezen, adviseren wij om enkele groepjes sparren te handhaven of weer aan te planten.

4. Gebruikte literatuur

Heinen, M., 2015. Broedvogels van de begraafplaats Soerenseweg in Apeldoorn 2015. Rapport Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn.

Heinen, M., 2016. Broedvogels van de begraafplaats Soerenseweg in Apeldoorn 2016. Rapport Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn.

Heinen, M., 2017. Broedvogels van de begraafplaats Soerenseweg in Apeldoorn 2017. Rapport Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn.

Heinen, M., 2018. Broedvogels van de begraafplaats Soerenseweg in Apeldoorn 2018. Rapport Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn.

Heinen, M., 2019. Broedvogels van de begraafplaats Soerenseweg in Apeldoorn 2019. Rapport Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn.

Heinen, M., 2020. Broedvogels van de begraafplaats Soerenseweg in Apeldoorn 2020. Rapport Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn.

Rijksdienst voor de Monumentenzorg, z.j. Algemene Begraafplaats Soerenseweg Apeldoorn. Complex omschrijving 514497.

Sierdsema H., 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Driebergen/Beek-Ubbergen.

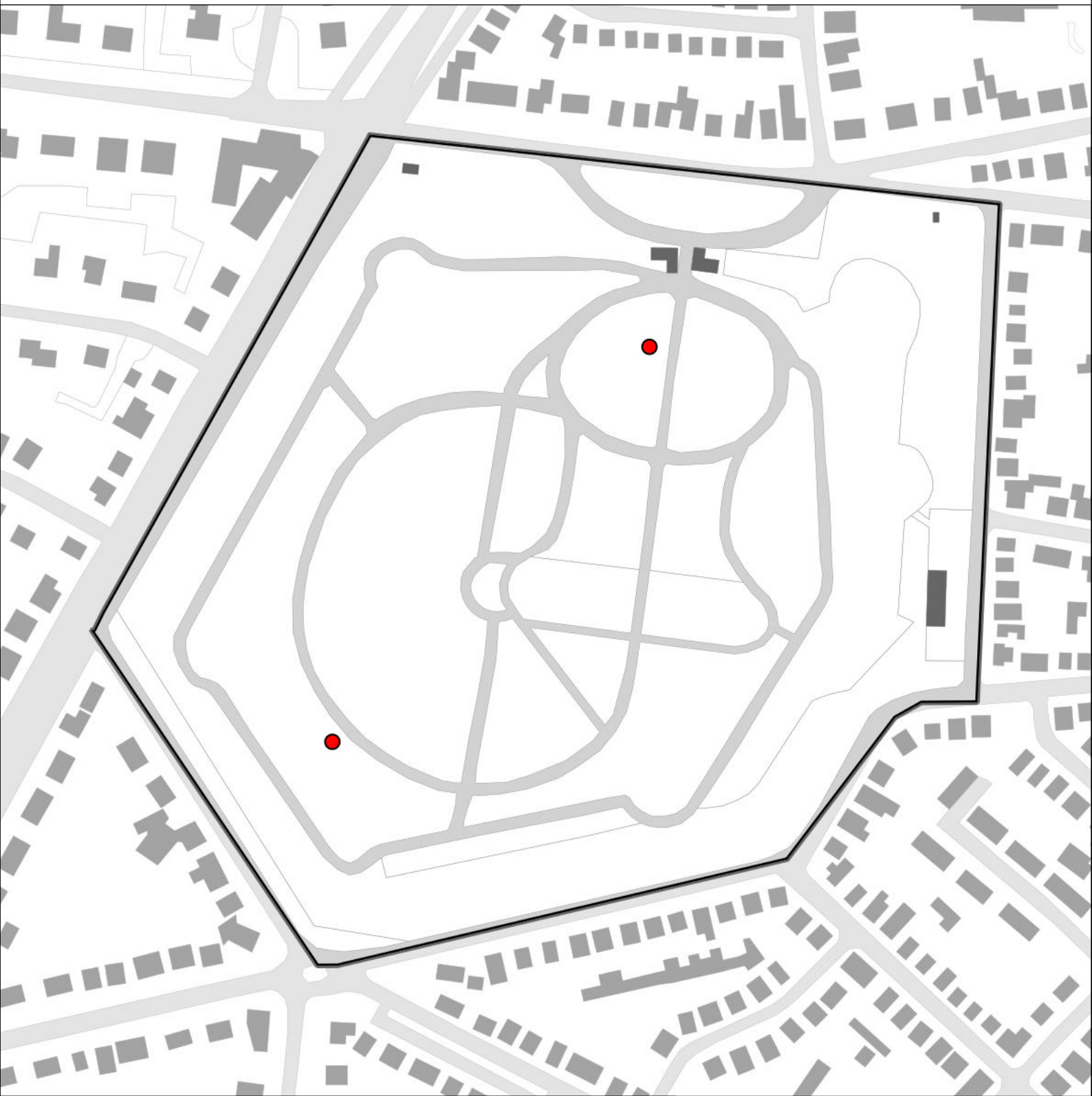
Tacoma, G.A. & M.A. Heinen, 2003. Broedvogels begraafplaats aan de Soerenseweg in Apeldoorn in 2003. Rapport Vogelwerkgroep Oost-Veluwe, Apeldoorn.

Vergeer J.W., A.J. van Dijk, A. Boele, J. van Bruggen & F. Hustings, 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek. Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Waarneming.nl: geraadpleegd 31 juli 2021.

Bijlage 1. Verspreidingskaarten broedvogels in 2021

Bonte Vliegenvanger 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

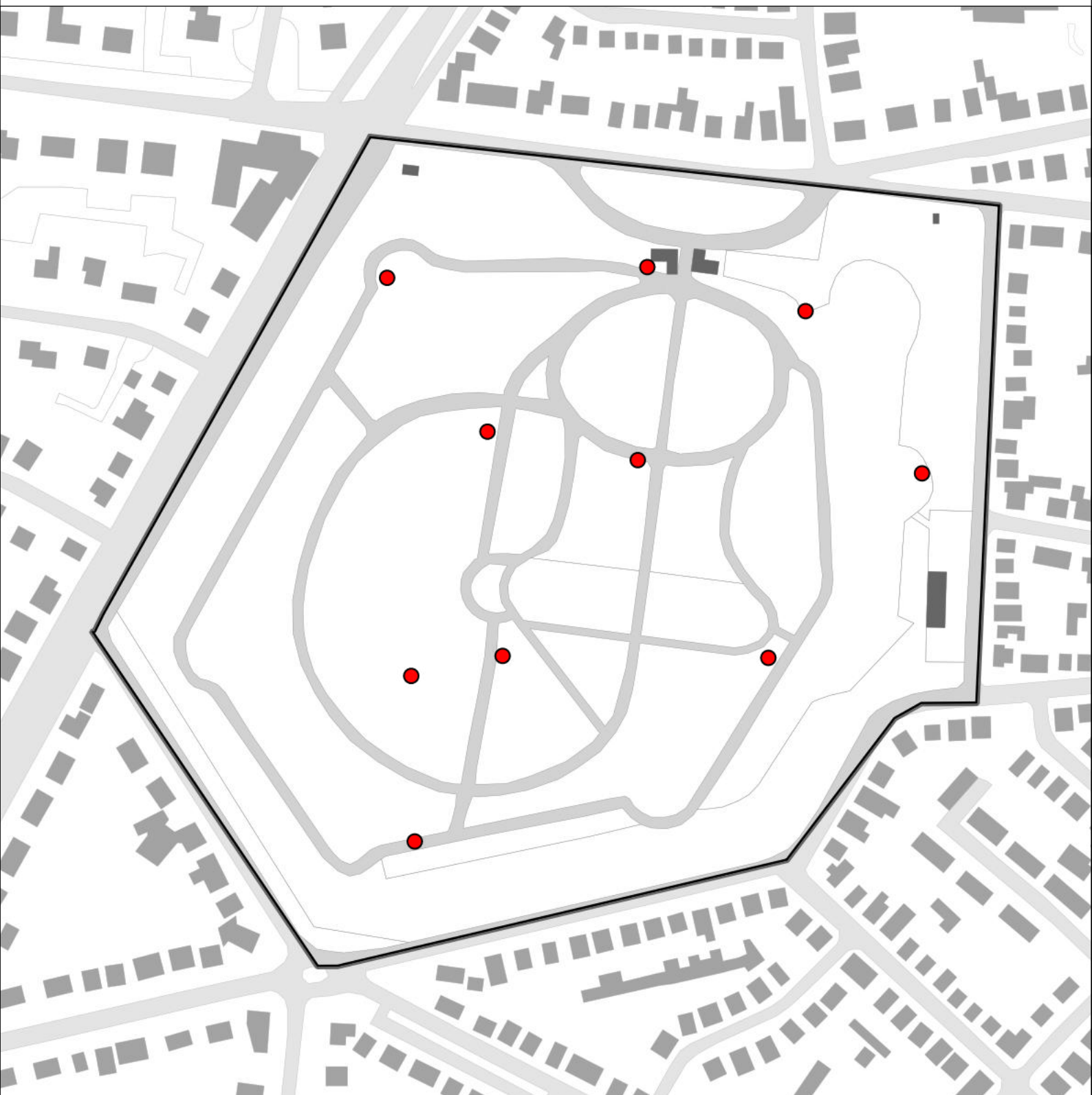
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Boomklever 10 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

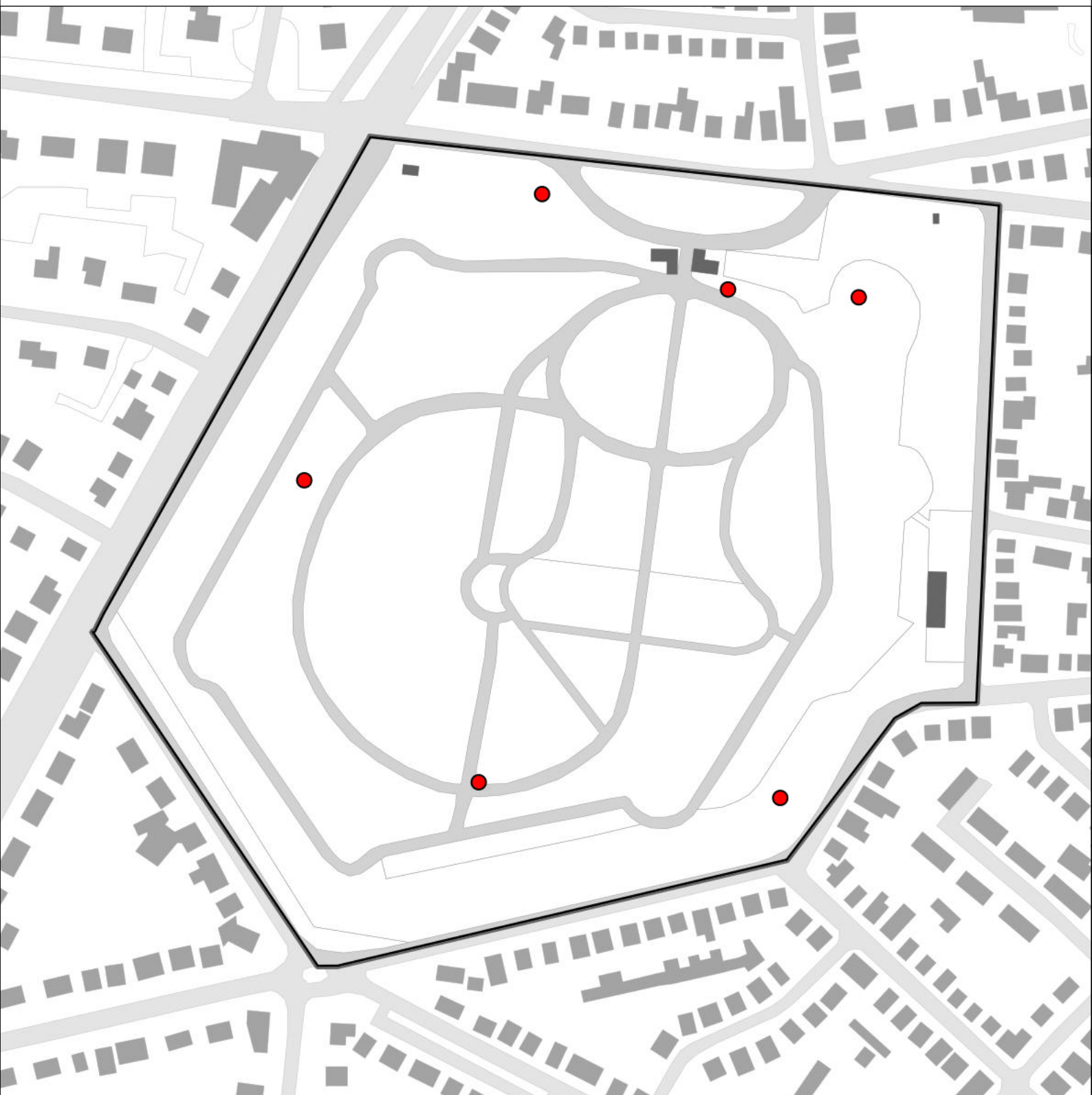
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Boomkruiper 6 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

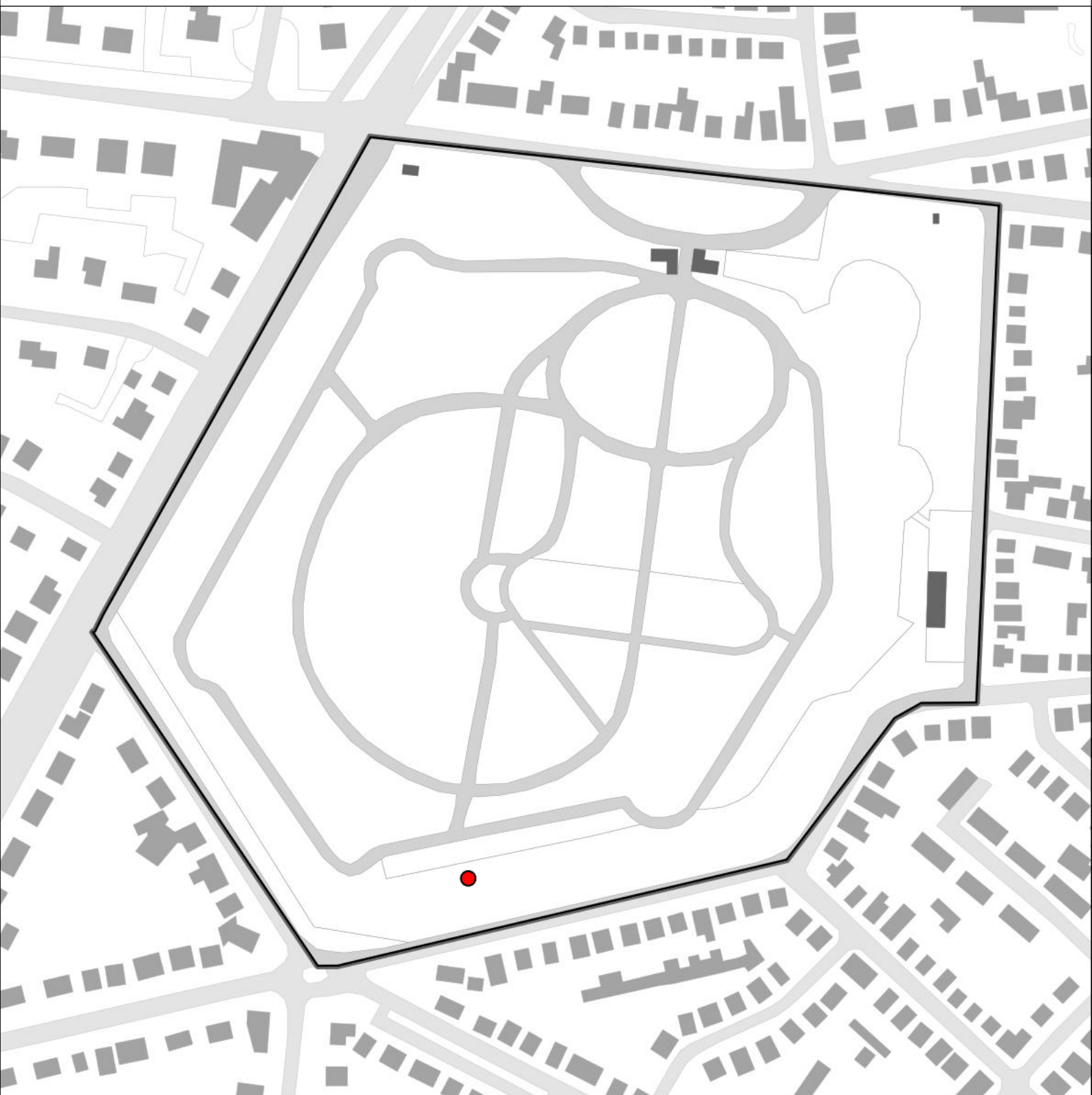
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Ekster 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

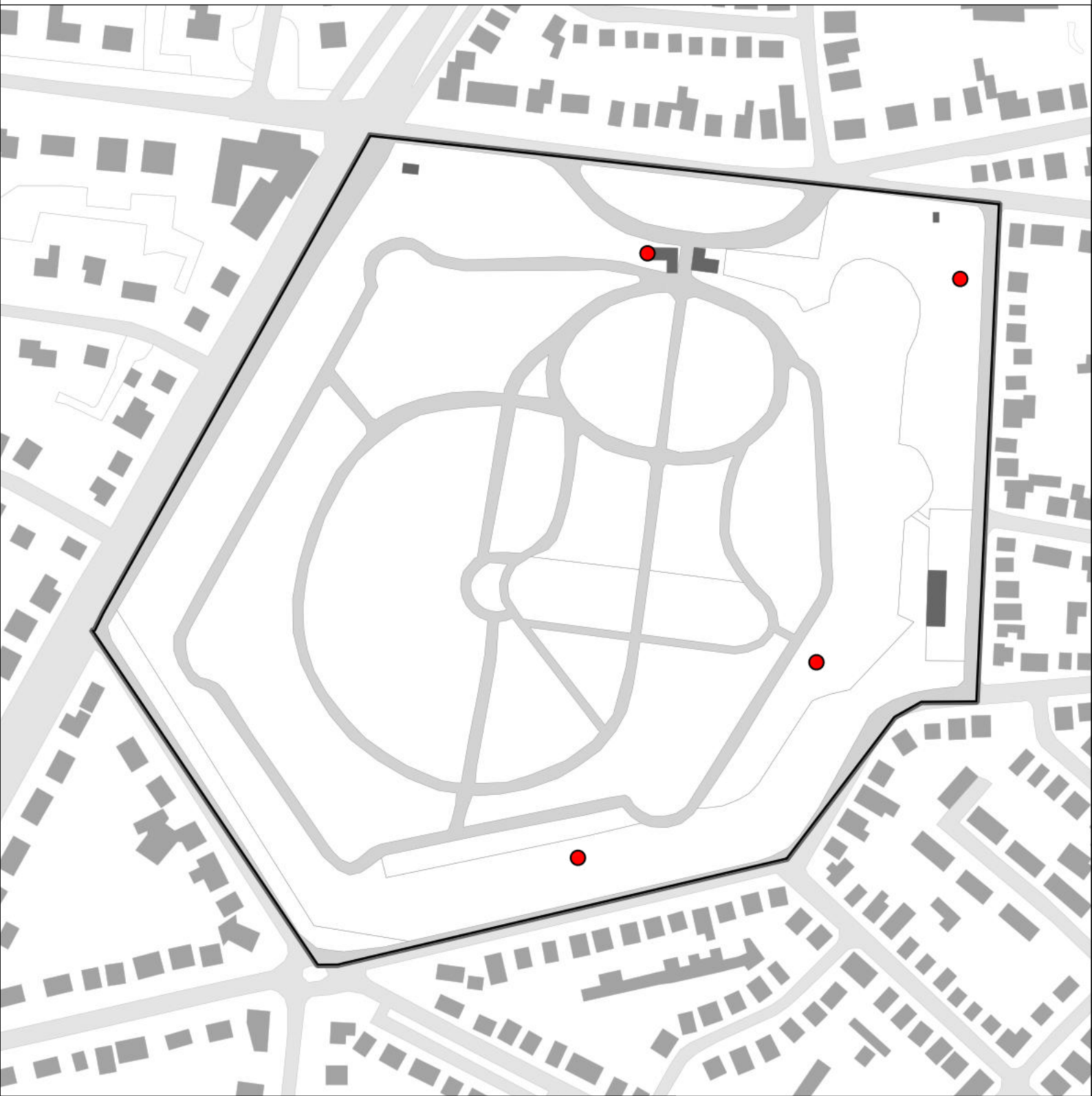
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Gaai 4 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

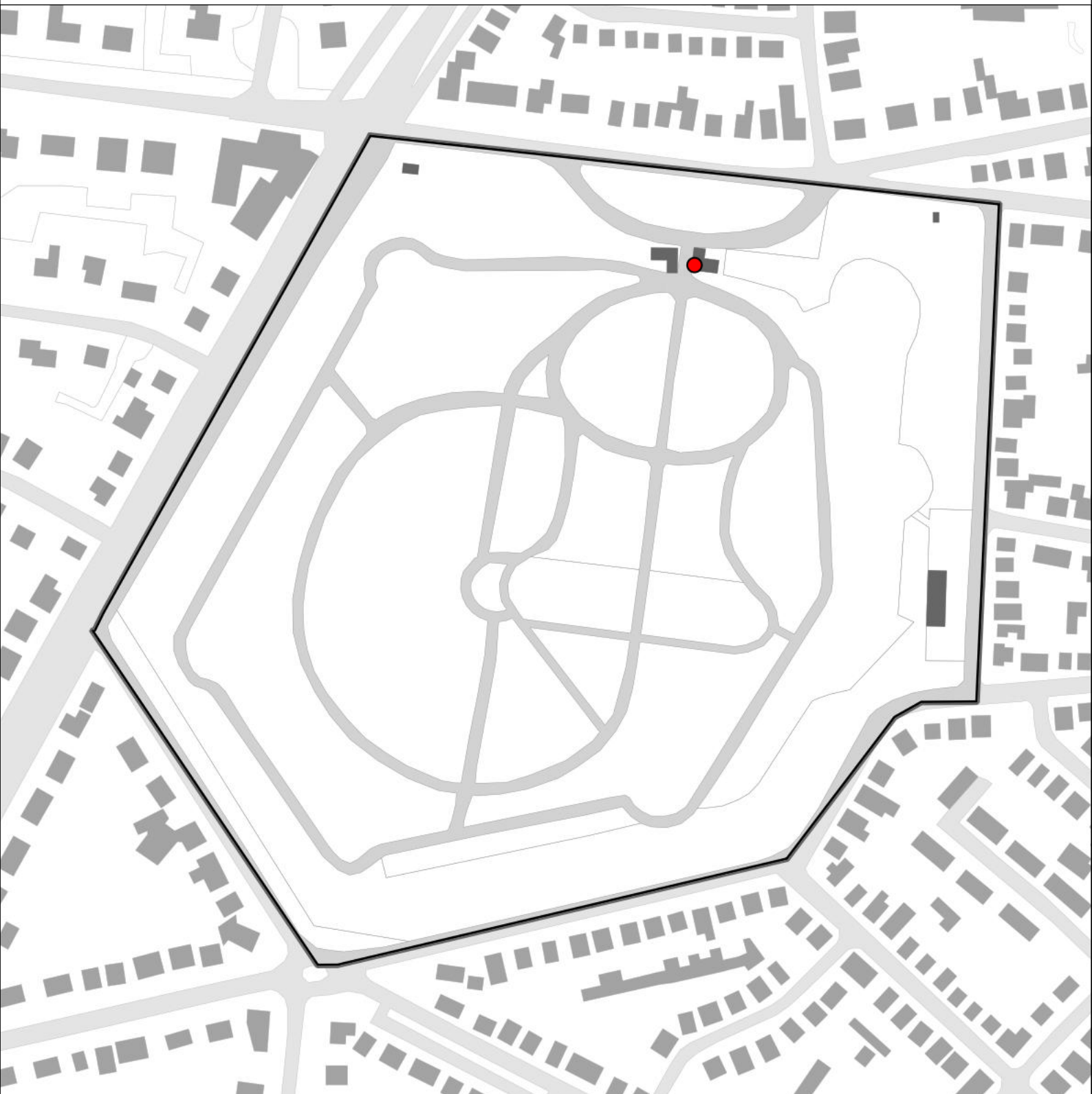
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Gierzwaluw 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

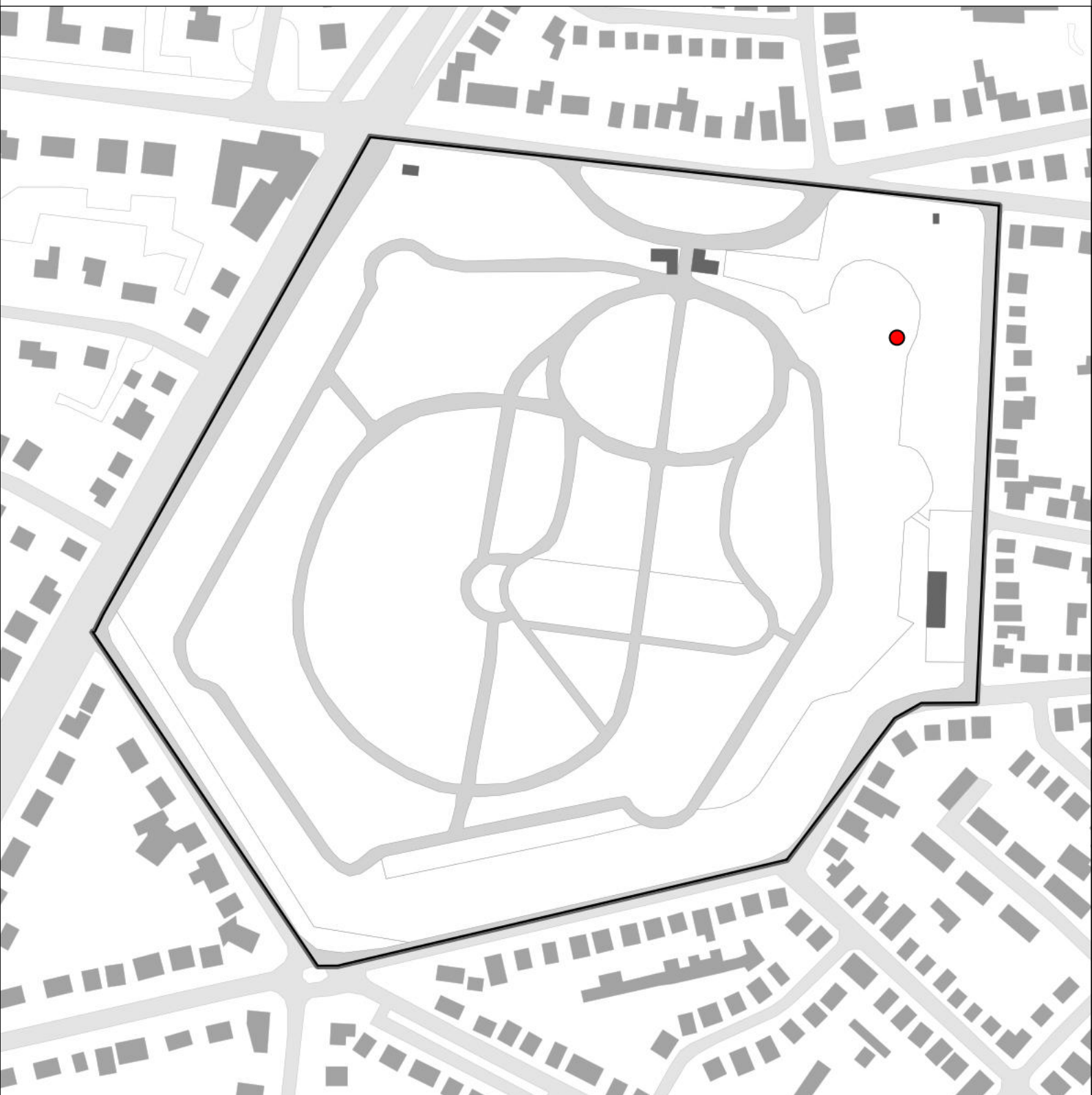
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Goudhaan 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

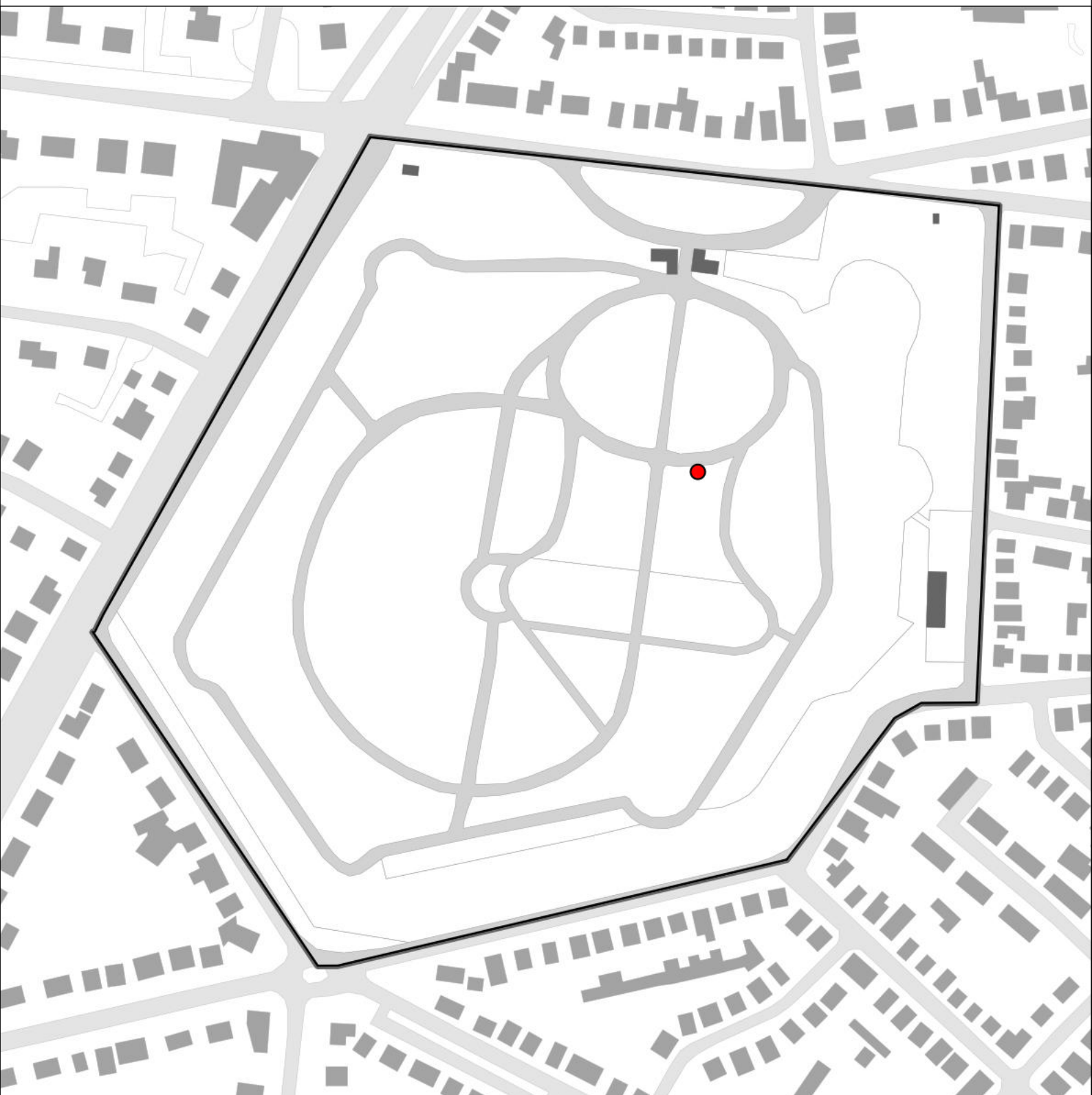
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Groene Specht 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

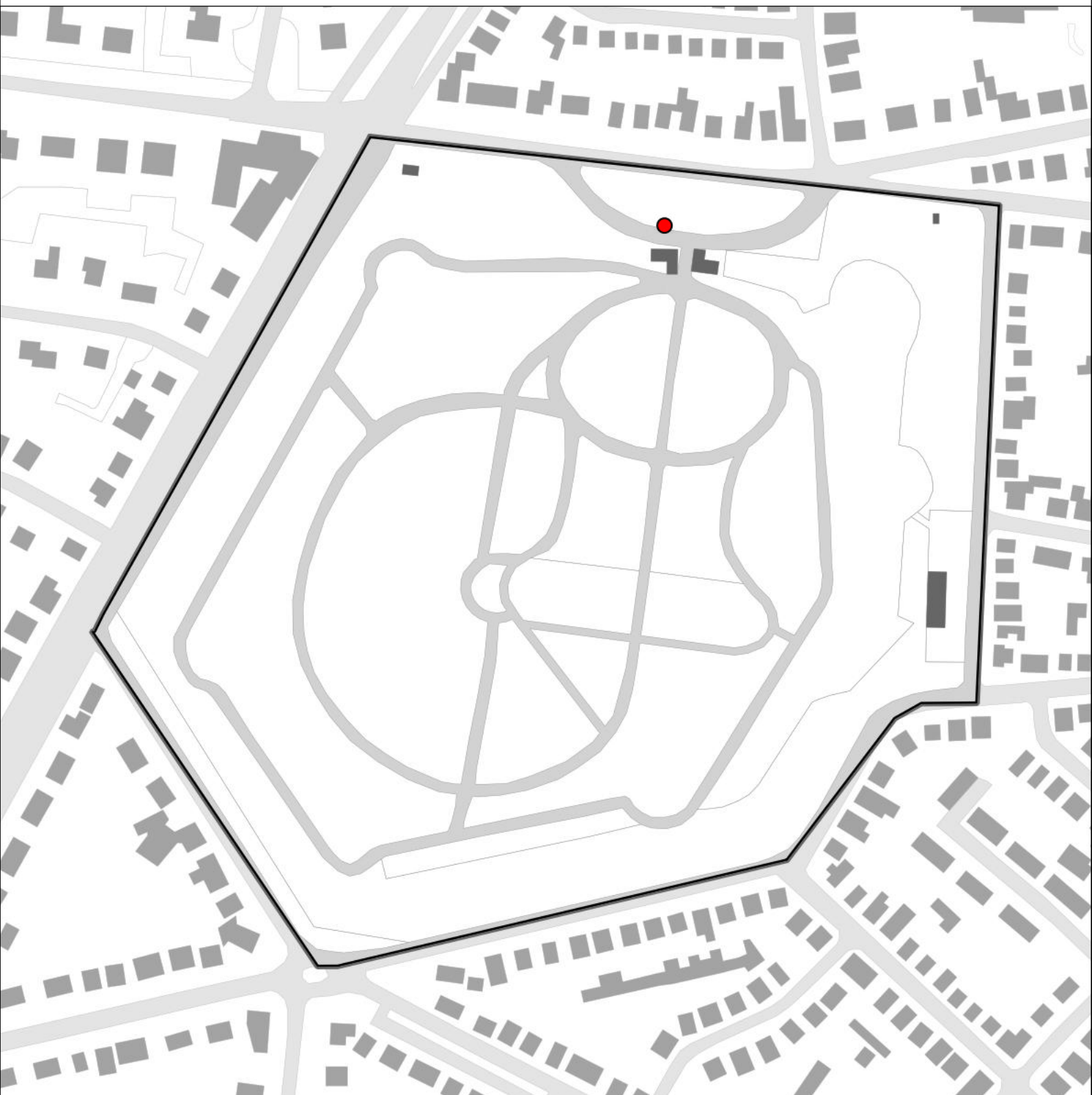
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Groenling 1territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

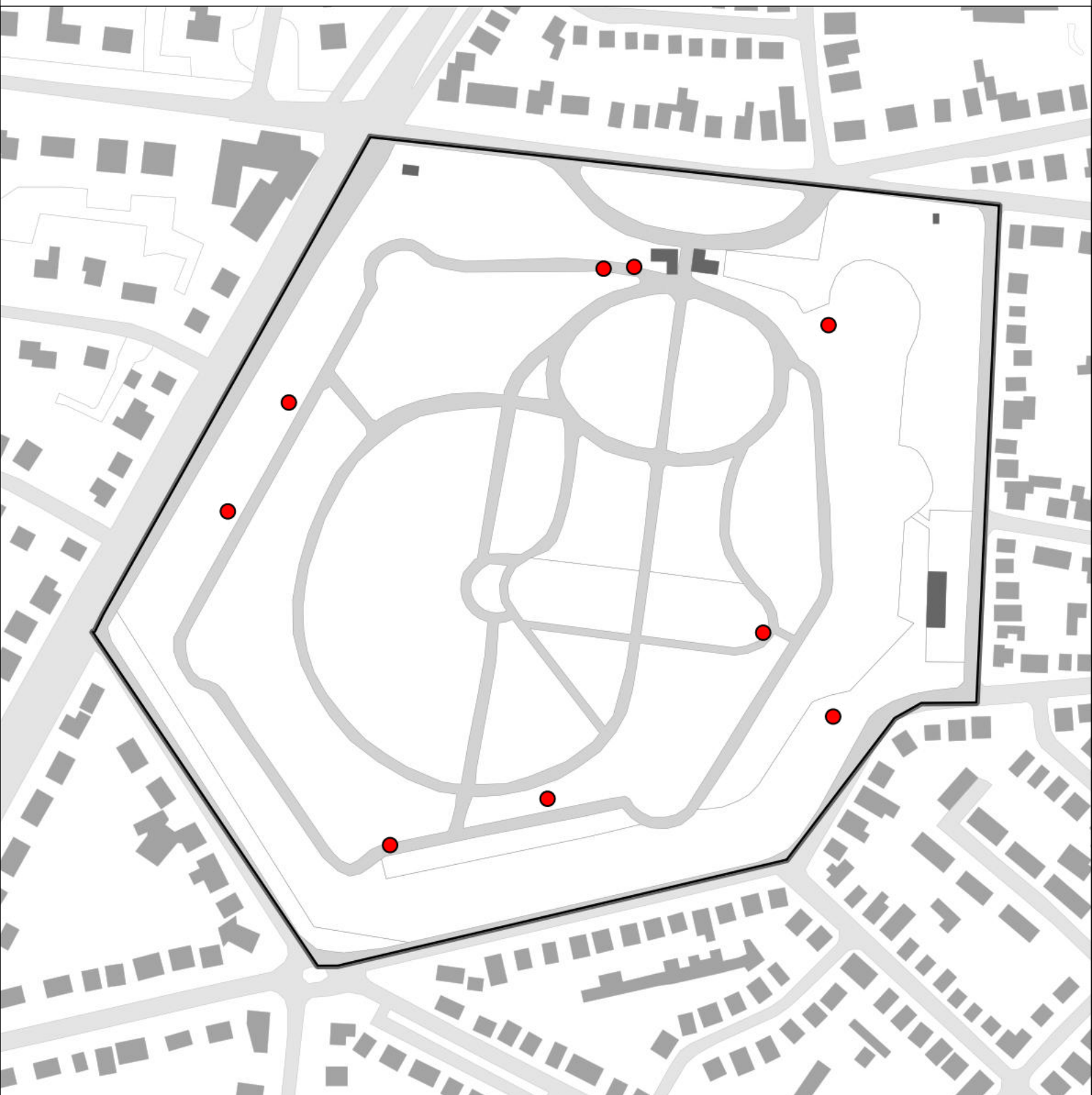
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Grote Bonte Specht 9 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

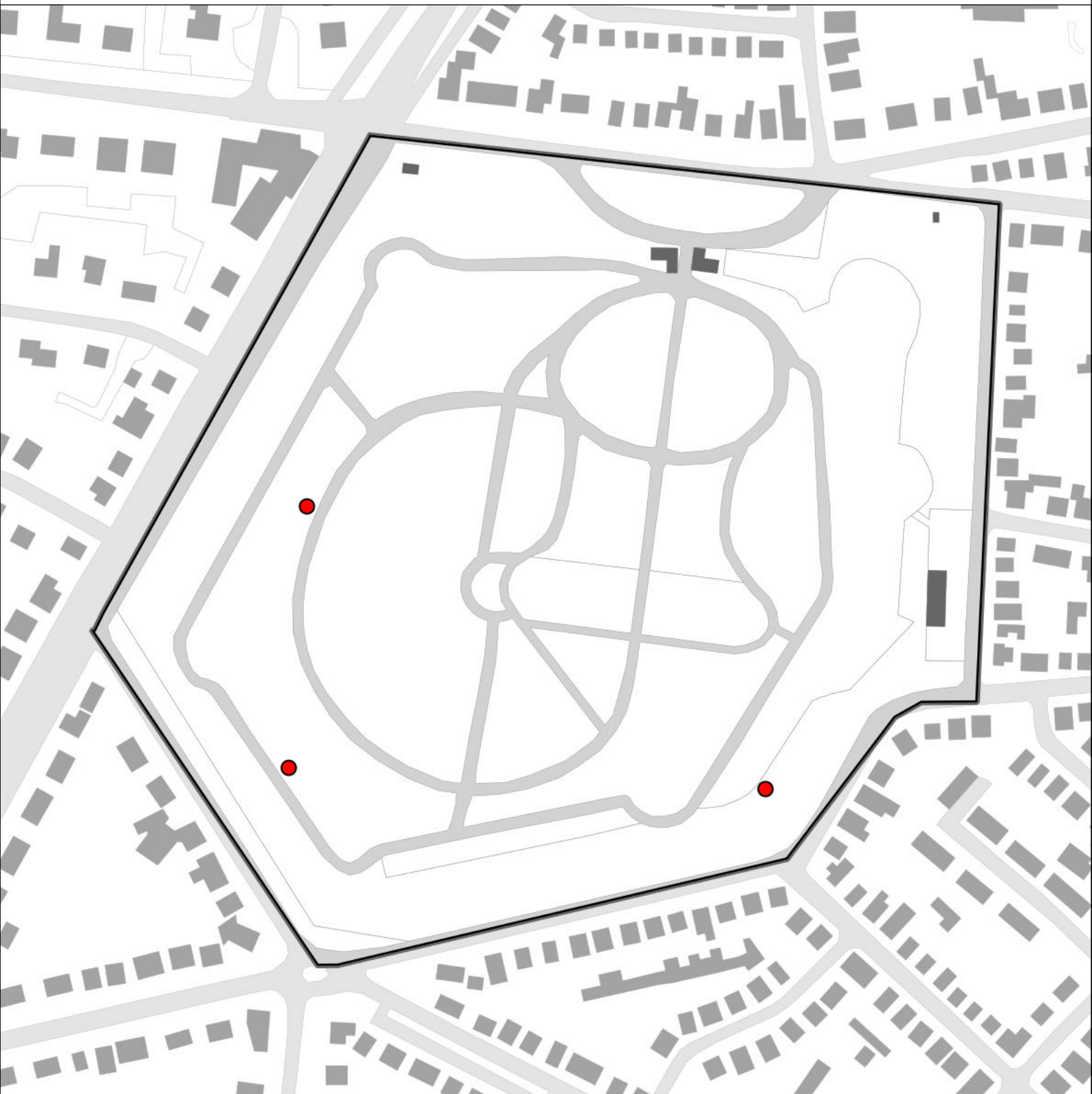
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Heggenmus 3 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

0 0.07 0.14 km

Sovon

Houtduif 28 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

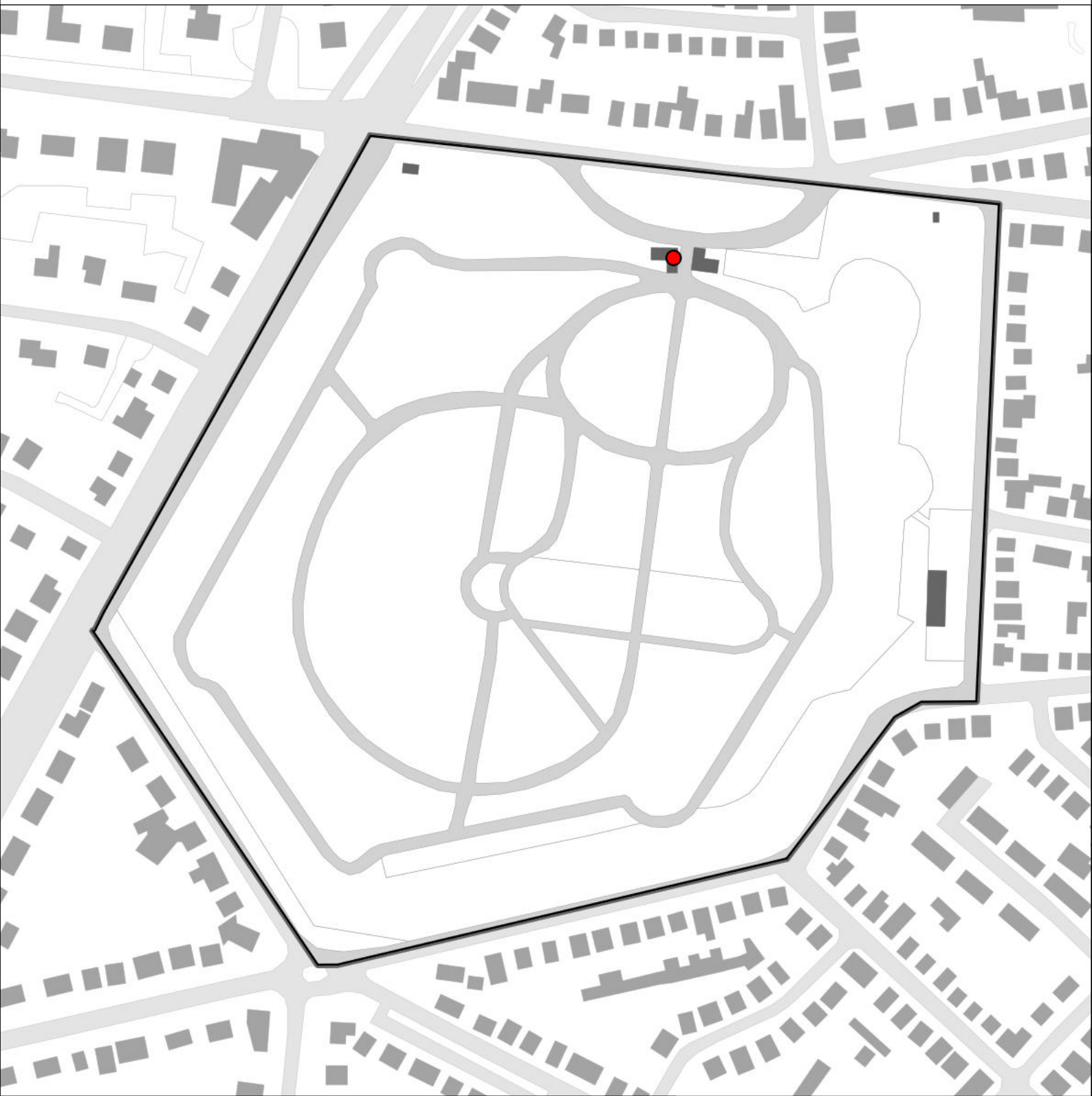
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Huismus 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

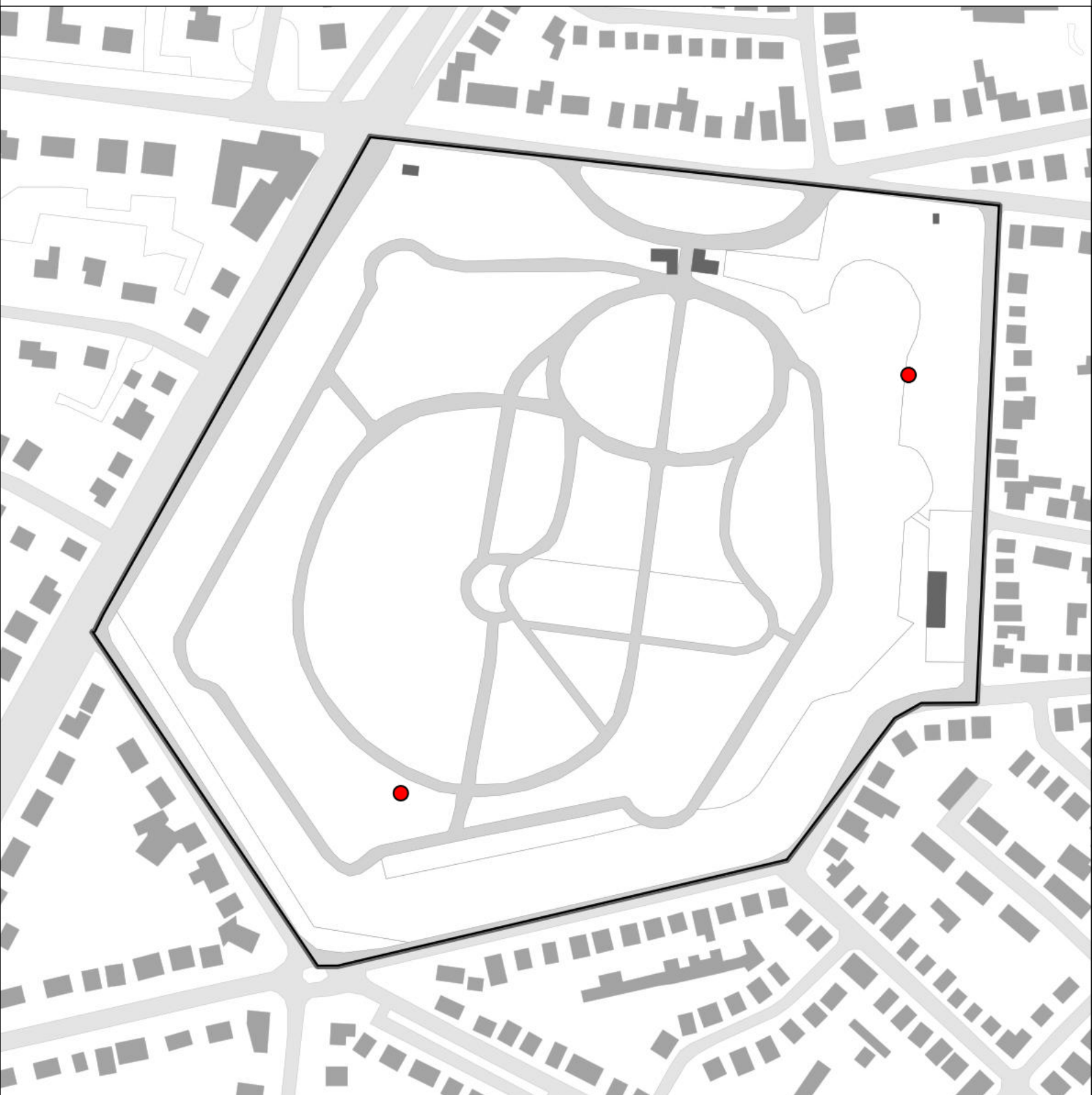
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Kauw 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

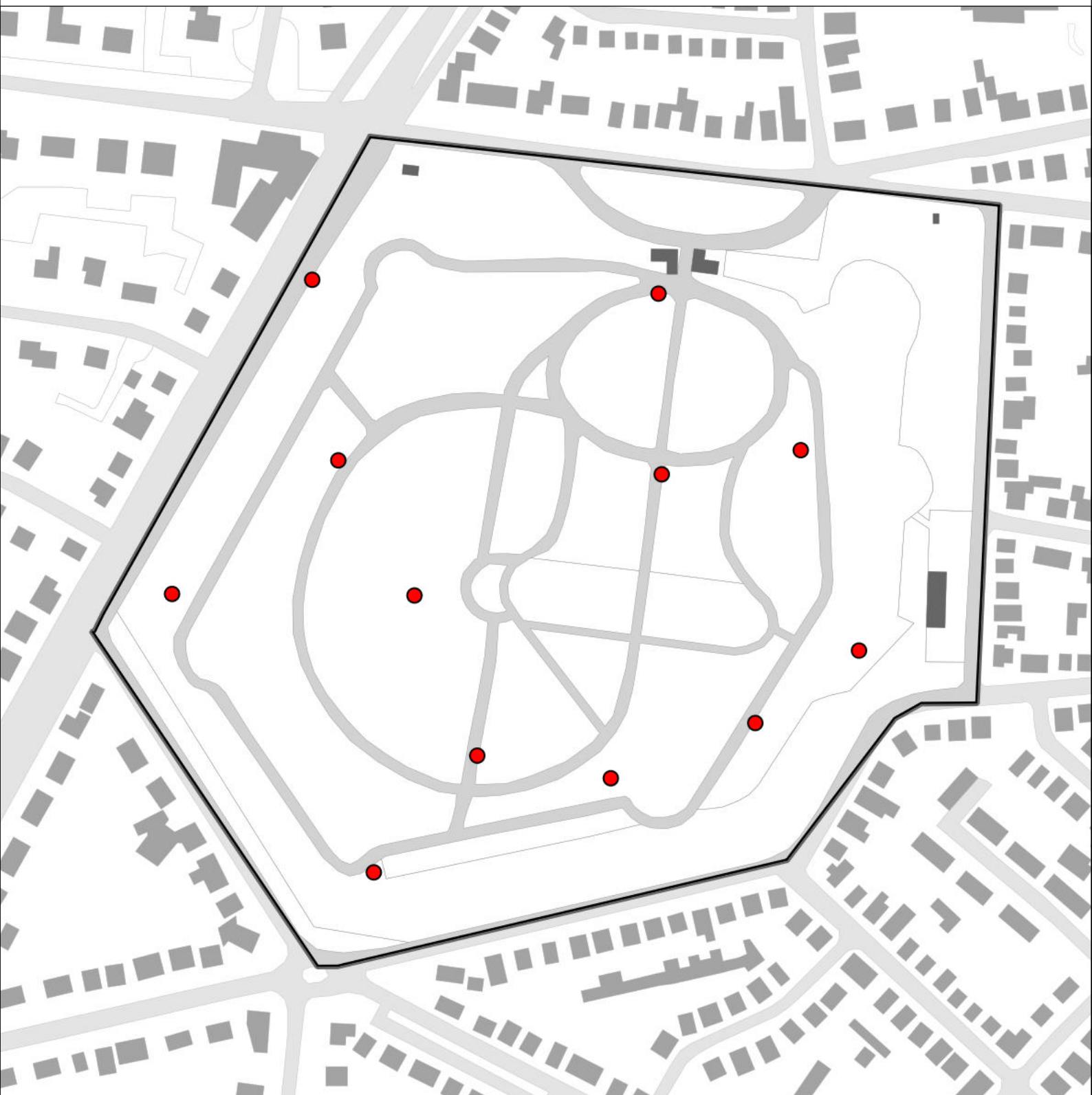
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Koolmees 12 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

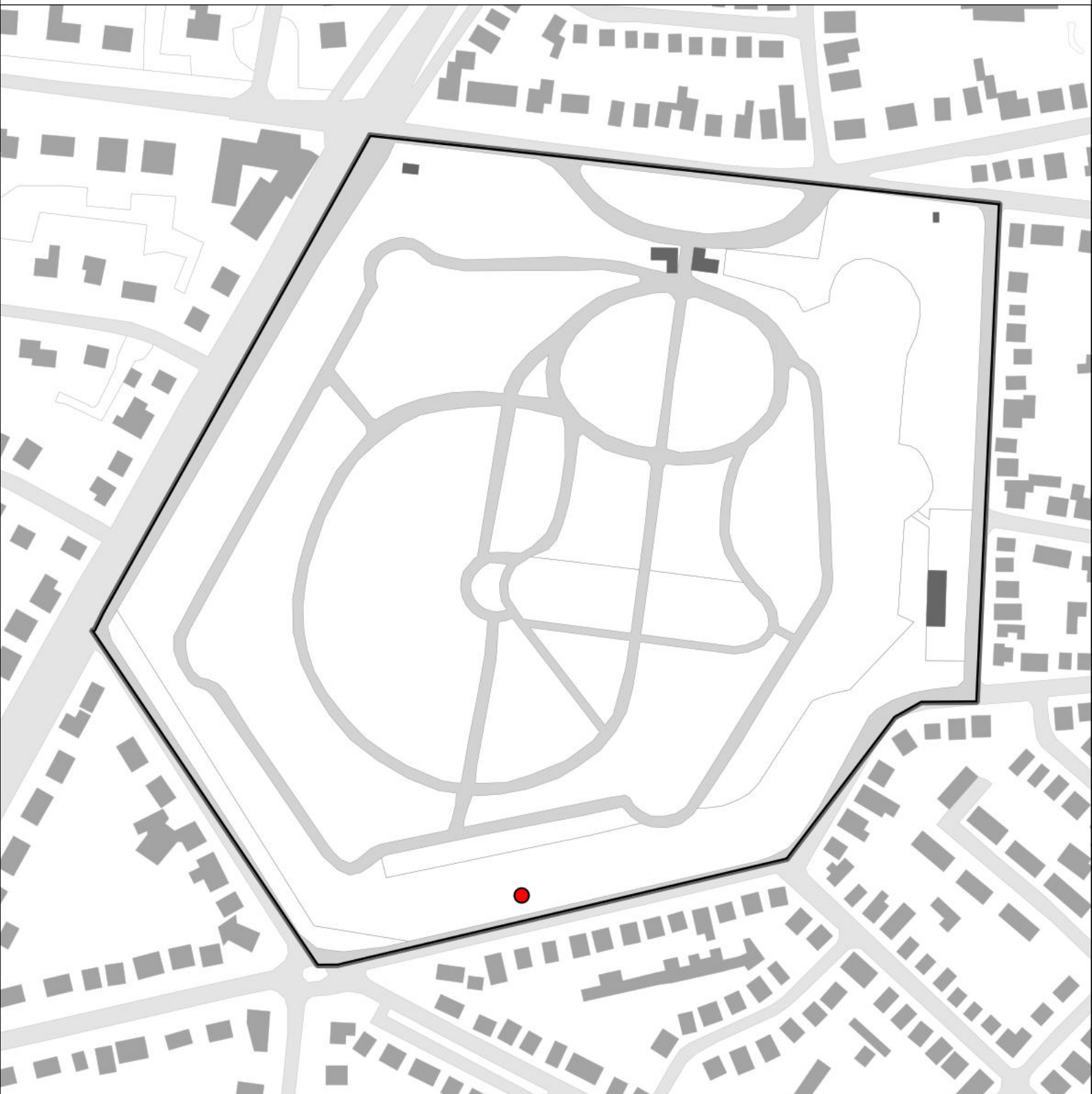
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

0 0.07 0.14 km

Sovon

Kuifmees 1territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

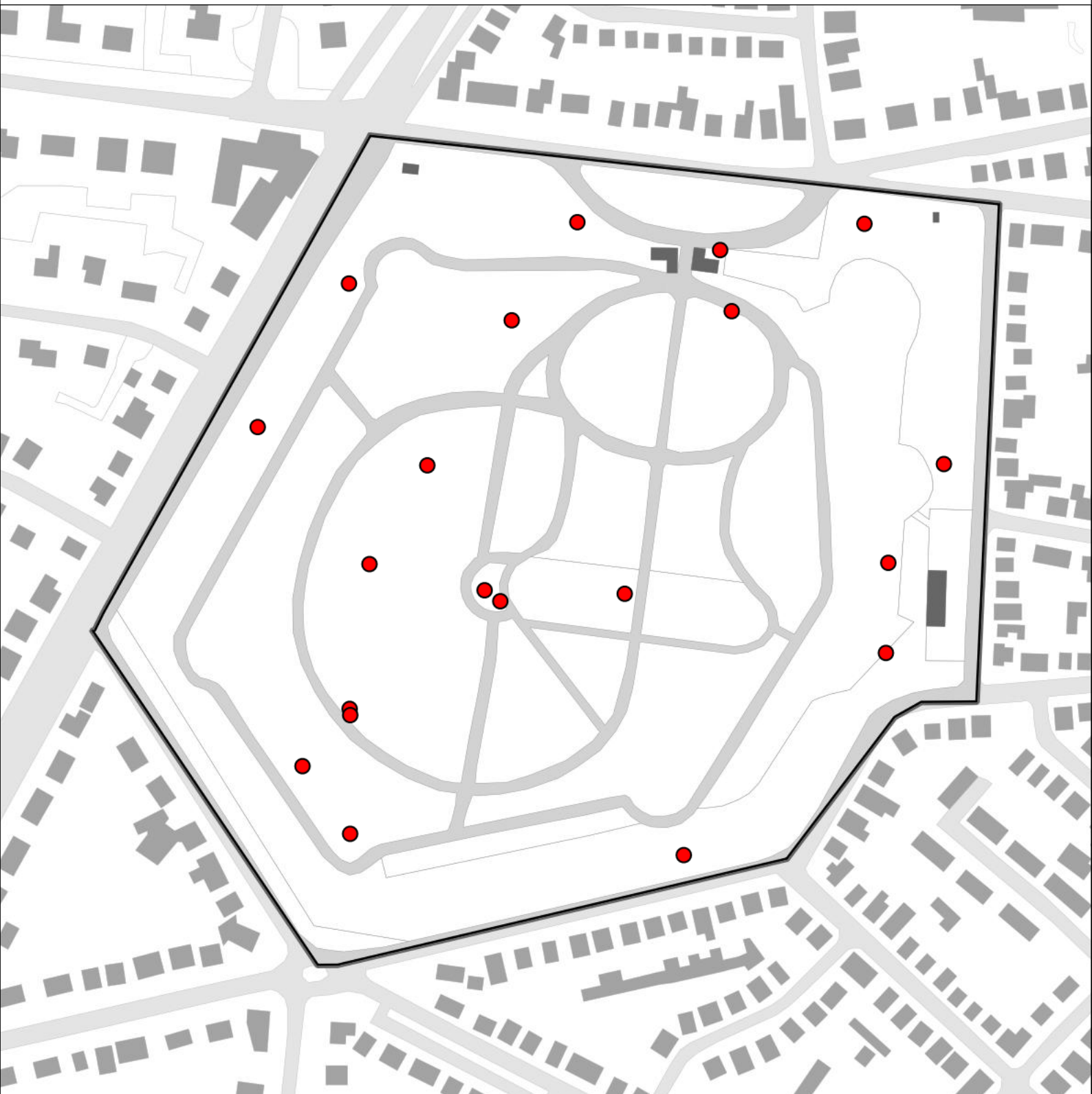
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Merel 20 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

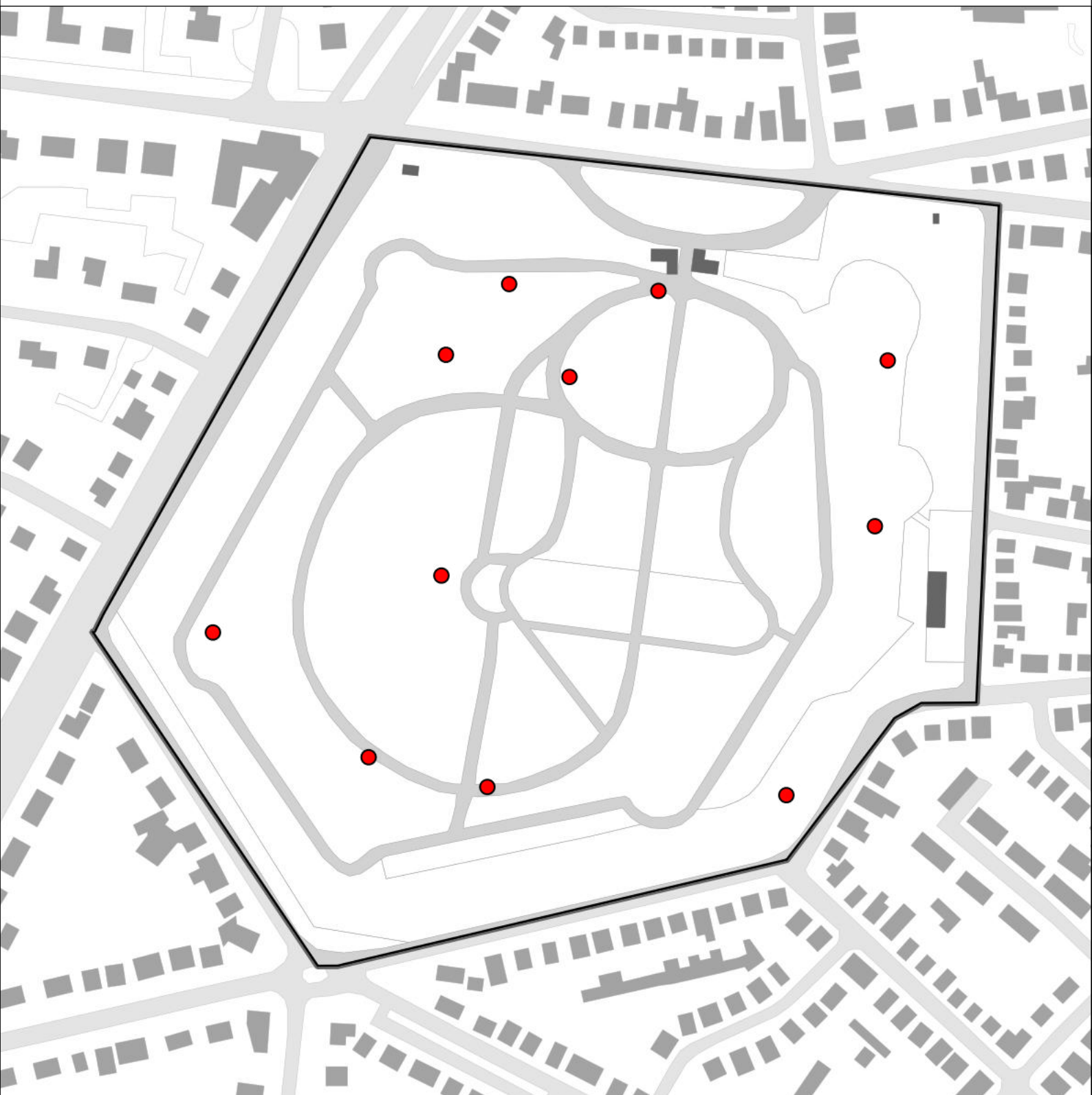
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Pimpelmees 11 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

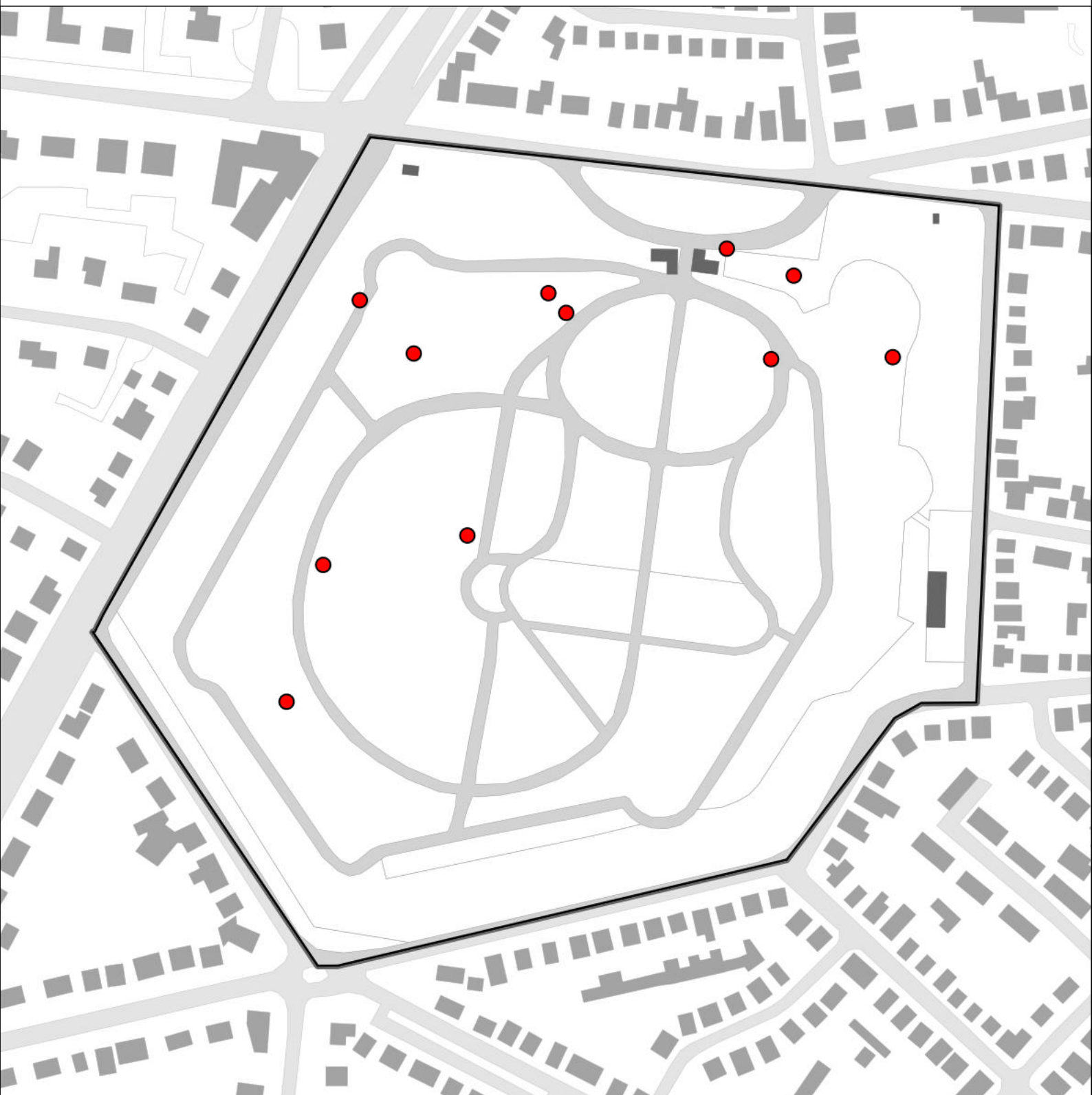
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

0 0.07 0.14 km

Sovon

Roodborst 11 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

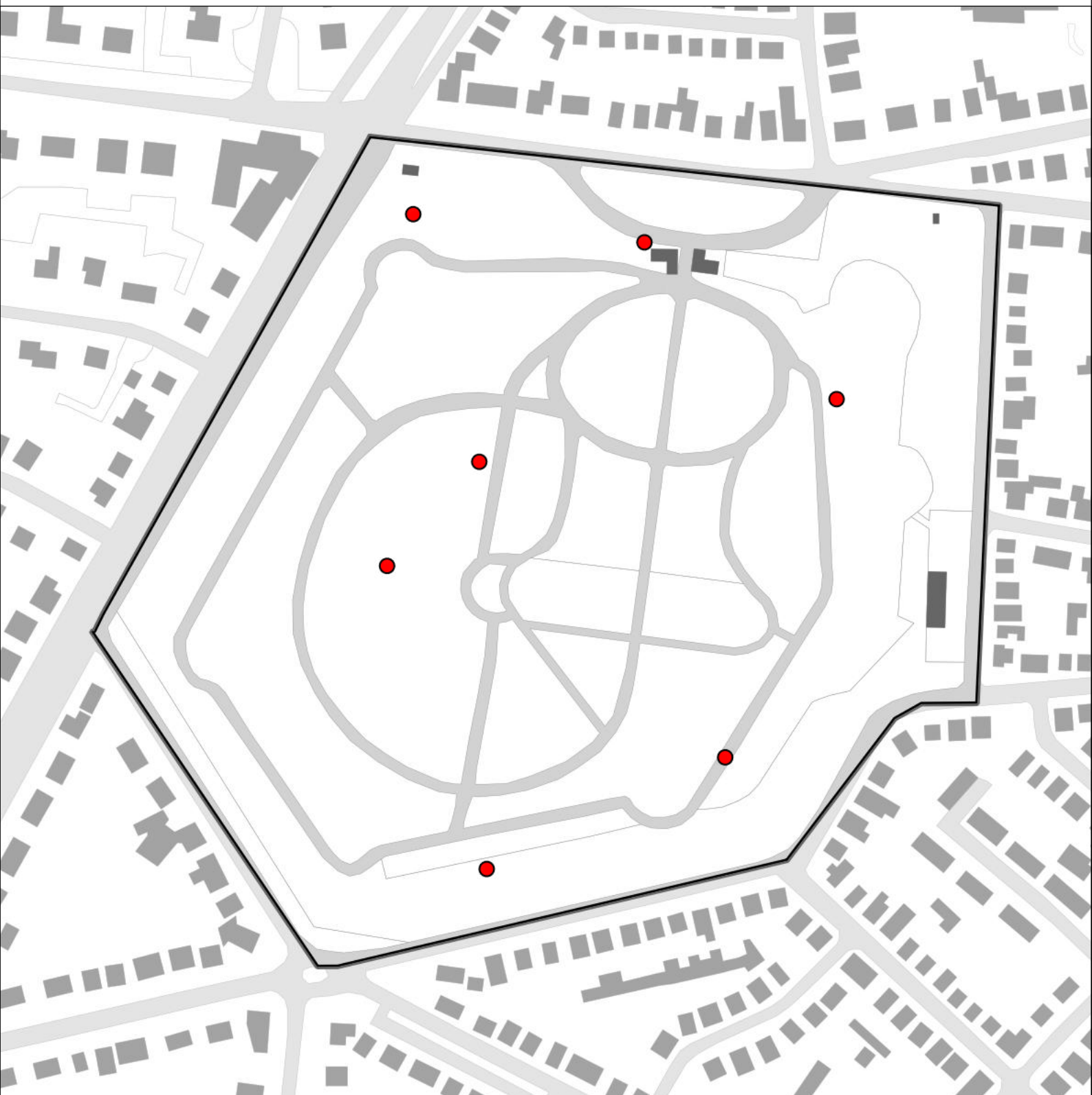
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Tjiftjaf 7 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

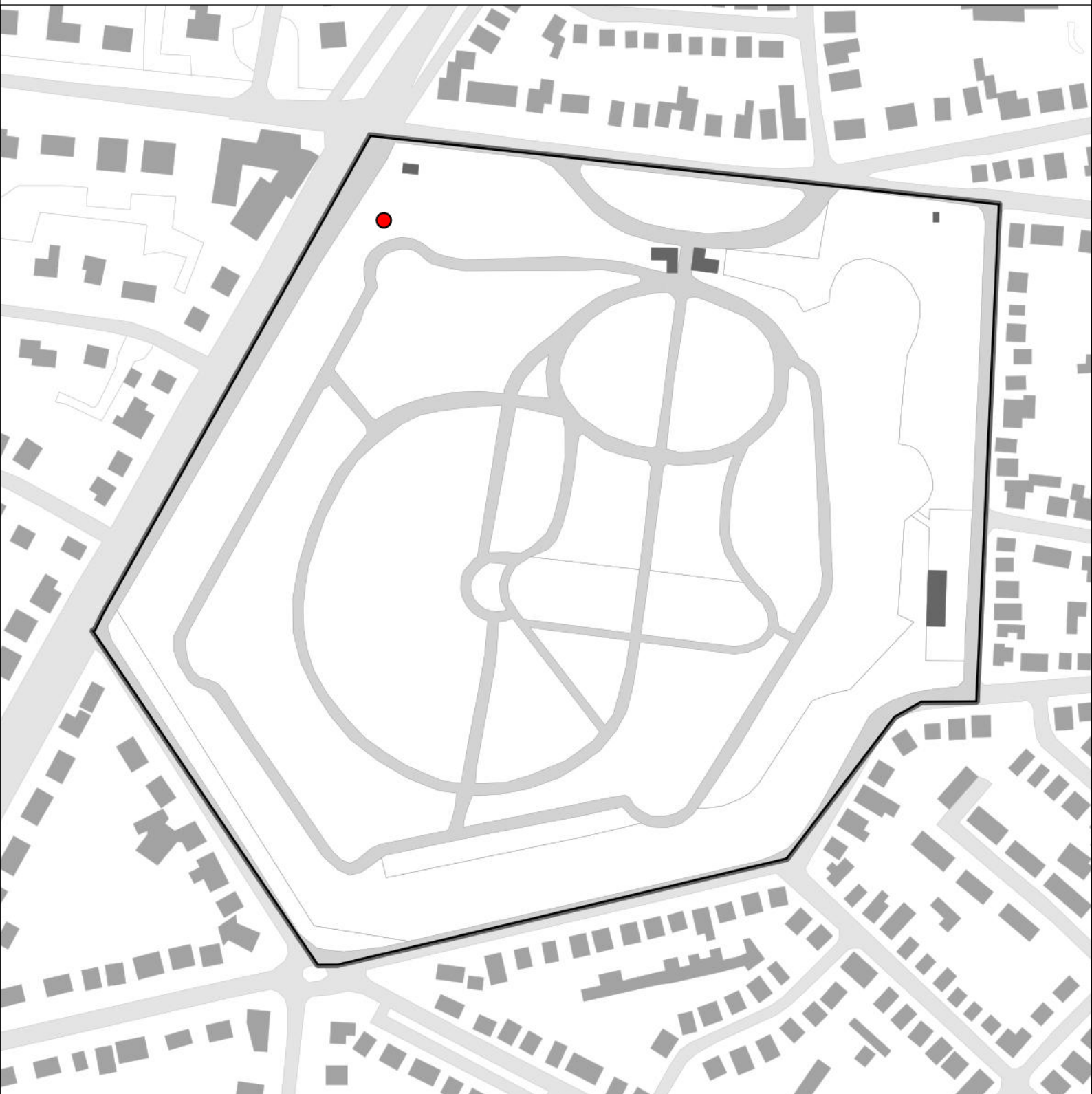
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Turkse Tortel 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

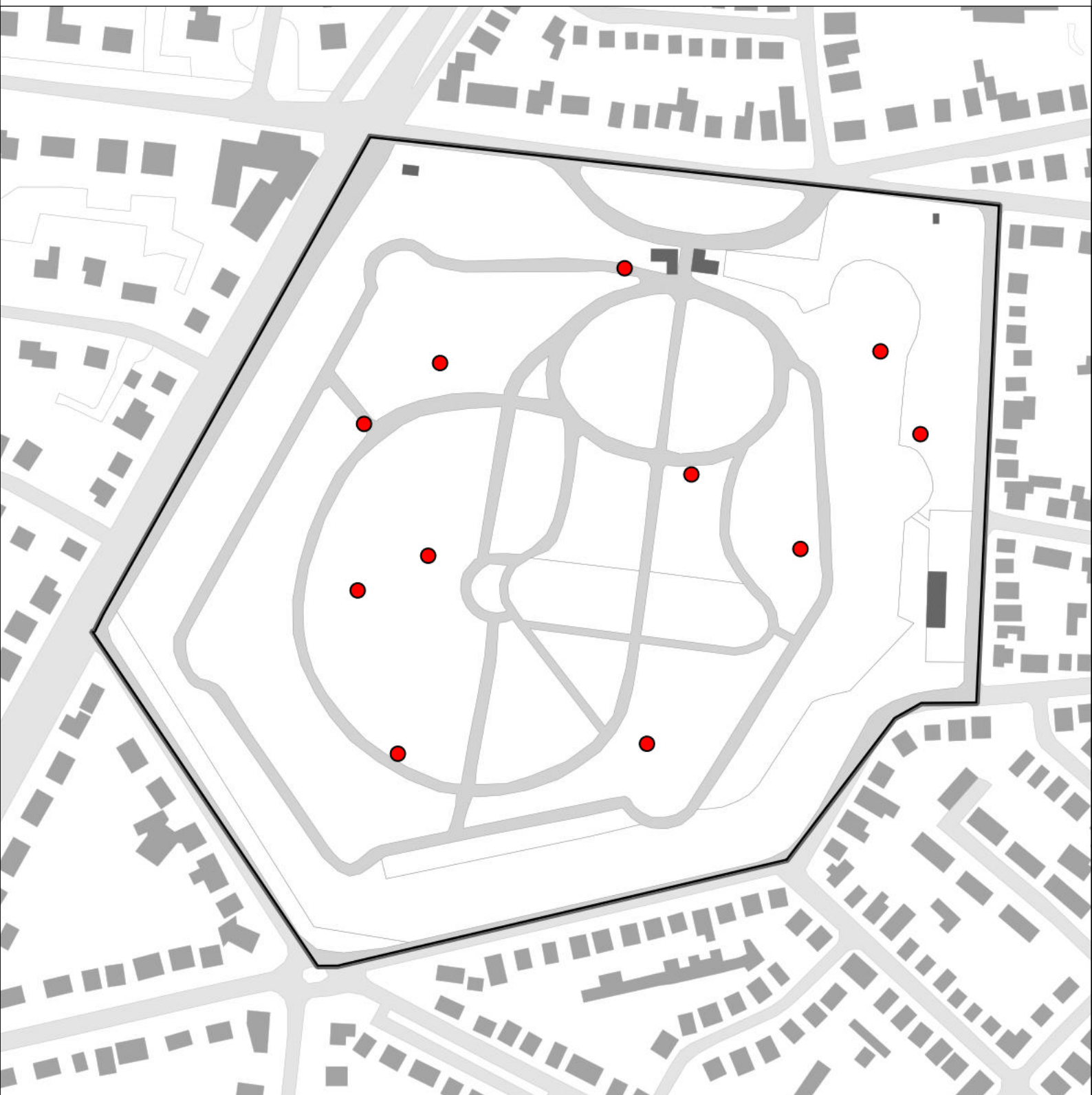
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Vink 11 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

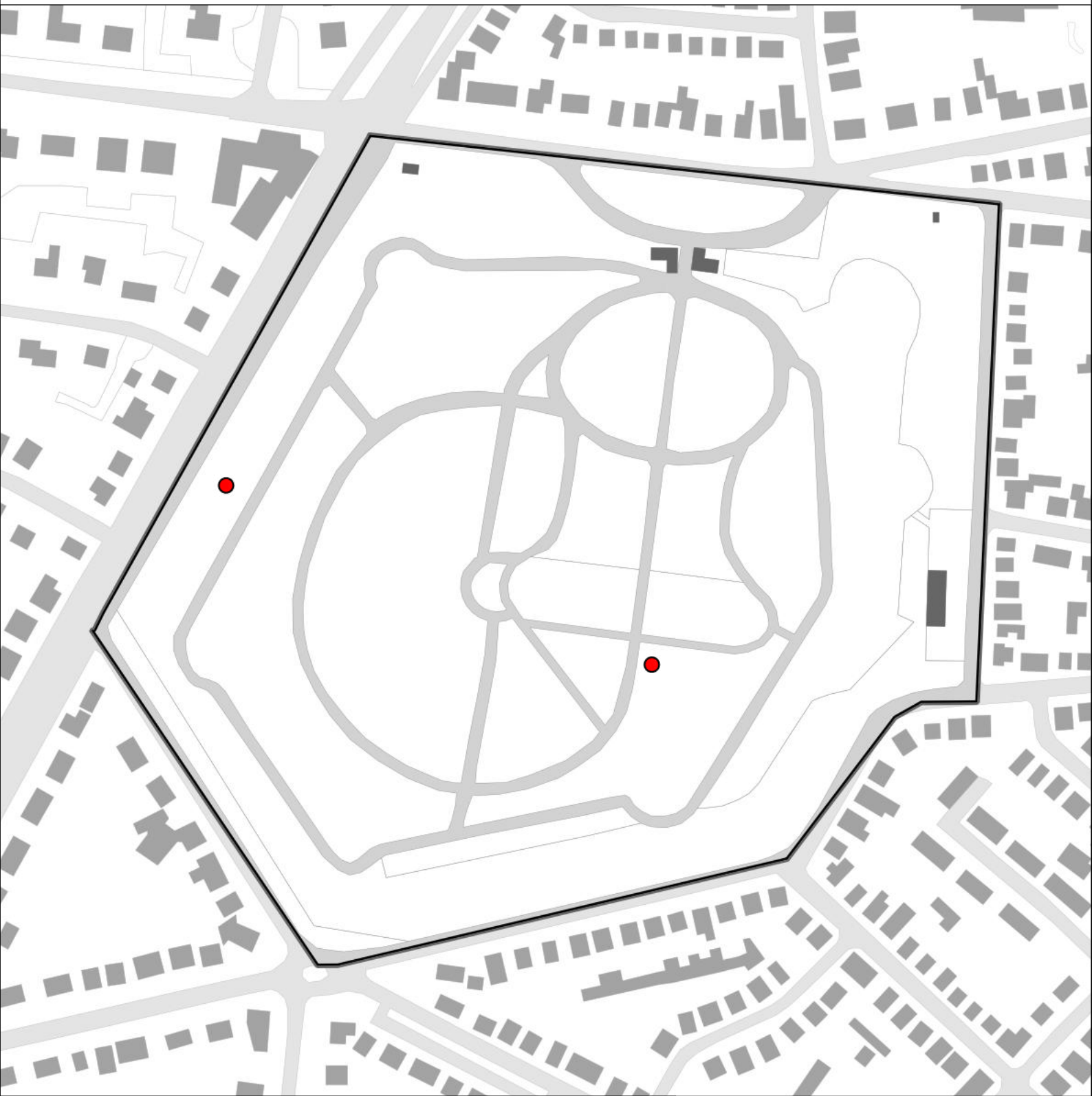
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Winterkoning 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

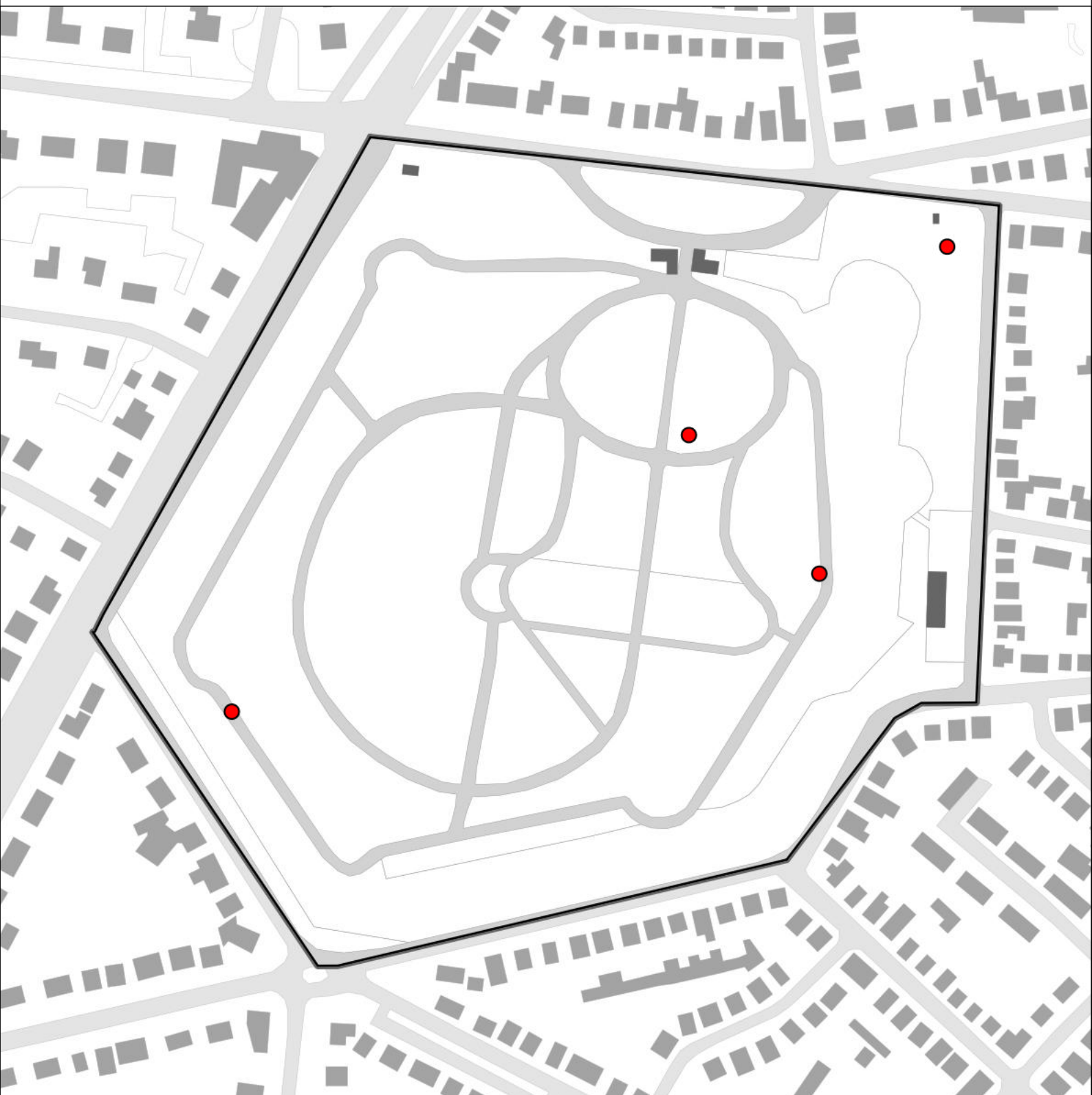
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Zanglijster 4 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

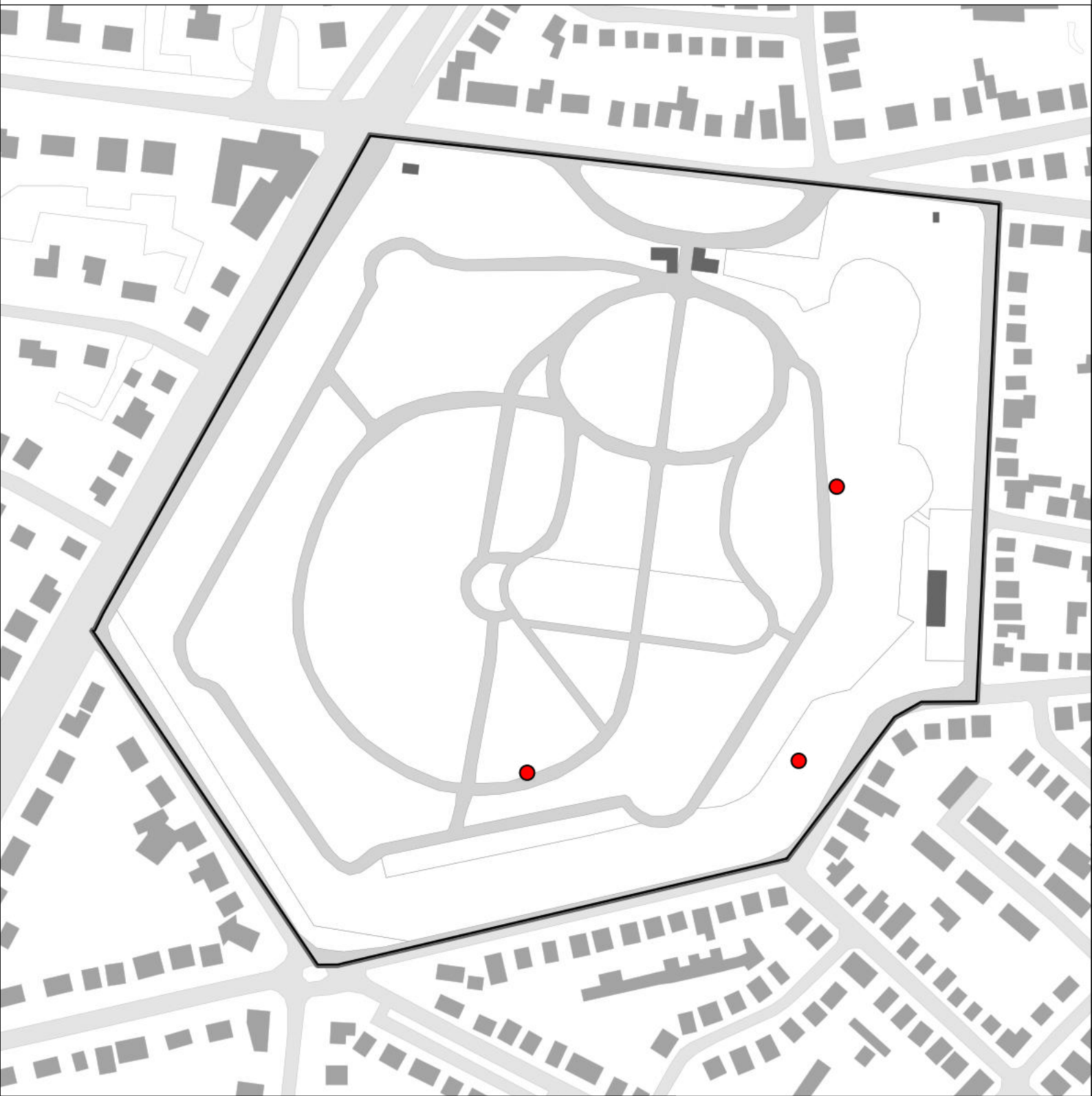
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

Zwarte Kraai3 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

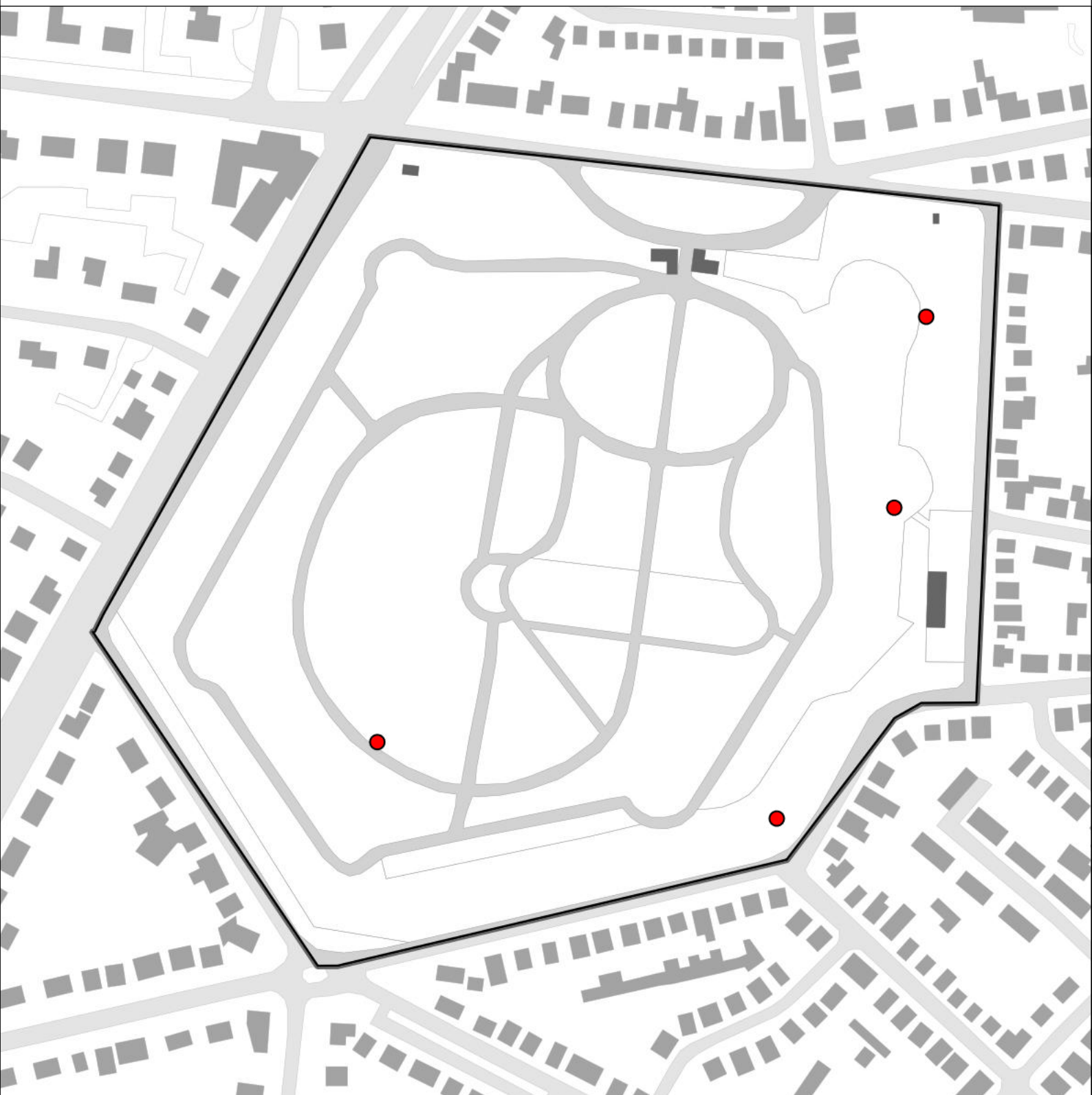
7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

0 0.07 0.14 km

Sovon

Zwartkop 4 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Geldig territorium

Periode:

2021

Telgebied:

7656 Begraafplaats Soerenseweg,
Apeldoorn

Sovon

0 0.07 0.14 km

